

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 9 (52)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2014

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 9 (52). — Рівне: РДГУ, 2014. — 216 с.

Збірник наукових праць містить статті за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства», проведеної в Рівненському державному гуманітарному університеті 17-18 жовтня 2013 р., із загальнодидактичних проблем, використання особистісно-зорієнтованого і компетентнісного підходів, інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій, зарубіжного досвіду у підготовці фахівців різних напрямів.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих і професійно-технічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 28.03.2014 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 10 — 1.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

УДК: 378

С.В. ЛІСОВА

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ВСІХ

***Резюме.** Якість освіти є основним пріоритетом підготовки учителя до змін в освітньому процесі, тому необхідно визначити зміст підготовки вчителів до розв'язання завдань забезпечення якісної освіти для всіх. Сучасне розуміння якості освіти відбивається на професійно-педагогічній діяльності вчителя, вчитель засобами своєї діяльності забезпечує досягнення нової якості освіти.*

***Ключові слова:** якість освіти, дидактика, безперервна педагогічна освіта, компетентність.*

Постановка наукової проблеми та її значення У сучасних умовах розвитку вітчизняної освіти надзвичайно важливо зрозуміти, як саме повинна змінитися професійно-педагогічна діяльність, оскільки саме вчитель є основним суб'єктом змін в освіті й без його активної участі прогресивні зміни неможливі. Тому так важливо визначити зміст підготовки вчителів до розв'язання завдань забезпечення якісної освіти для всіх. Цілком очевидно, що в даному контексті необхідно встановити необхідні зміни у професійній підготовці майбутніх учителів у педагогічному університеті, а також можливості підвищення кваліфікації в даному напрямі працюючих учителів. Сьогодні будь-яка держава визначає політику в галузі освіти, орієнтуючись на те, як ті або інші зміни в галузі освіти забезпечують конкурентоздатність країни. Очевидно, тут набуває чинності трохи інше розуміння якості освіти, а саме «якість як адекватність меті», оскільки формулювання мети освіти завжди чуйно реагує на соціокультурні зміни в суспільстві. Отже, таке розуміння якості є визначальним для системи освіти.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Сьогодні якість зазвичай розглядається у двох аспектах: практичний аспект як задоволення запитів й очікувань; технічний аспект як характер об'єкта або явища, тобто повний набір реалізованих характеристик якості і їхнє значення, пов'язане із запитами й очікуваннями [7].

До кінця тисячоліття якість освіти розглядалася в ряді таких понять, як доступність й ефективність, на досягнення цих цілей орієнтовані програми розвитку освіти ЮНЕСКО, Європейського співтовариства, багатьох національних систем освіти.

У документах ЮНЕСКО одне з перших визначень якості освіти з'явилося в доповіді Міжнародної комісії з розвитку освіти «Учитися жити: Світ освіти сьогодні й завтра (Learning to Be: The World of Education Today and Tomorrow)». Комісія визначила основну мету соціального розвитку як викорінювання нерівності й становлення демократичного суспільства на принципах справедливості. Зокрема, у доповіді сказано, що «мета й зміст освіти варто переглянути для забезпечення нової якості суспільства й нової якості демократії». Нові на той період поняття «освіти упродовж усього, життя або безперервна освіта ('lifelong learning')» й «відповідність викликам часу ('relevance')» розглядалися як особливо значимі. У доповіді робився акцент на значенні науки й технології. Стверджувалося, що поліпшення якості освіти можливо лише в таких системах освіти, у яких створені можливості для пізнання принципів наукового розвитку й загального прогресу у форматі локального соціокультурного контексту навчання [13].

Приблизно через два десятиліття ЮНЕСКО була представлена доповідь «Освіта: Прихований скарб (Learning: The Treasure Within)» Міжнародної комісії з освіти для XXI століття. У доповіді зазначалося, що безперервна освіта базується на чотирьох підставах:

- **учитися пізнавати**, що означає, що учні щодня конструюють своє власне знання із зовнішніх (інформація) і внутрішніх (досвід, мотиви, цінності) елементів;
 - **учитися робити**, що означає практичне застосування вивченого;
 - **учитися жити разом**, що характеризує прагнення до життя, вільного від будь-якої дискримінації, коли в кожного є рівна з іншими можливість власного розвитку, розвитку своєї сім'ї й місцевого співтовариства;
 - **учитися бути**, що виділяє вміння, необхідні кожній людині для повного розвитку власних можливостей;
- Таке розуміння освіти забезпечувало інтегрований підхід до шкільного навчання й, відповідно, до розуміння якості навчання [12].

Питанням якості освіти присвячена й велика програма ЮНЕСКО „Освіта для всіх”. До кінця XX століття загальноосвітнім завданням цієї програми було забезпечення доступу до освіти й спостерігалася природна орієнтація на кількісні аспекти освітньої політики в країнах світу. У 2000 році в декларації конференції «Освіта для всіх» у Дакарі було чітко визначено, що якість освіти є визначальним чинником залучення дітей до освіти. Було зроблено висновок про те, що проблем з відвідуванням школи й проблем відсівання не виникає, якщо дітей добре вчать і вони роблять успіхи в навчанні. Таким чином, висвітлюються нові аспекти якості освіти, зокрема, вартісним є не тільки результат освіти, але й забезпечення якісного процесу навчання, створення адекватних умов для отримання якісного результату [13].

Отже, у розумінні якості освіти відбувається зсув акцентів: якщо раніше низькі результати освіти можна було пояснити тим, що школярі не можуть досягти гарних результатів у силу своїх здібностей або низькою мотивацією навчання, то тепер акцентуються проблеми створення в першу чергу педагогічних умов для того, щоб кожна дитина знайшла свій шлях в освіті. Таким чином, стає очевидно зміна змісту результативного аспекту якості освіти, що демонструє не тільки навченість, що фіксується балом на випускному іспиті.

Формулювання мети та завдань статті. Метою статті є визначення змісту підготовки вчителів до розв'язання завдань забезпечення якісної освіти для всіх, з якої випливають наступні завдання:

- визначити зміст якості освіти на сучасному етапі розвитку суспільства;

- проаналізувати сутність поняття професійної компетентності майбутнього вчителя;
- визначити орієнтири необхідних змін й перспективи розвитку у професійно-педагогічній діяльності вчителів зокрема та зміни в освіті ВНЗ загалом.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Навчання сприяє не тільки надбанню знань, формуванню вмінь, але й розвитку в дитини емоційної сфери, творчих здібностей, формуванню цінностей і відносин, необхідних для активного й відповідального громадянина. Було прийнято, що освіту варто розуміти як комплекс процесів і результатів, які визначаються за допомогою категорії якості.

Розглянемо, як сьогодні розуміється якість освіти. Сьогодні не можна говорити про загальноприйнятту позицію із приводу розуміння якості освіти. Однак ЮНЕСКО на підставі результатів міжнародних досліджень в галузі якості освіти, зокрема дослідницької програми “Освіта для всіх” [13], вважає, що якість освіти можна описувати й поліпшувати через характеристики: 1) учнів (їхнє здоров’я, мотивацію до навчання й, безумовно, результатів навчання, які учні демонструють); 2) процесів (у яких компетентні вчителі використовують технології активного навчання); 3) змісту (адекватні навчальні плани й програми); 4) систем (управління й адекватний розподіл і використання ресурсів).

Коли мова йде про зміст якості освіти, мабуть, необхідно визначити в першу чергу мету й завдання освіти. Шкільна освіта має на увазі, що учень успішно опановує різними предметами, включаючи: читання й письмо рідною мовою, основні розділи математики, основи природознавства, основи здорового способу життя й фізичної культури, суспільні дисципліни, технології, мистецтво.

Проблема індивідуального розвитку в процесі навчання – фундаментальна частина будь-якої дидактики. Педагоги посилаються на той або інший аспект цієї проблеми щораз, коли говорять про розвиток навичок читання й мовлення, про формування толерантного відношення до інших людей, про розширення й поглиблення знань і уявлення про навколишній світ, про вироблення різноманітних умінь і про здібностей вирішувати складні завдання. У педагогіці розвиток асоціюється з такими словами, як «краще», «глибше», «вище» й «більше», що вказують напрям зростання учнів у тій або іншій сфері навчання [11, 9].

Навчальні програми у шкільній освіті складаються таким чином, щоб забезпечити різнобічний розвиток учнів. Шкільні програми, принаймні ті з них, що охоплюють період обов’язкового навчання, спрямовані на те, щоб формувати уміння і навички у всіляких сферах освіти: мовах (рідній й іноземній), математиці, фізичному вихованні, музиці й малюванні. Таким чином, різнобічна освіта означає, що учень успішно опановує різними предметами, включаючи читання й письмо рідною мовою, основні розділи математики, основи природознавства, основи здорового способу життя й фізичної культури, суспільні дисципліни, техніку, мистецтво. Якщо застосувати тенденції розвитку сучасного суспільства, вимоги до людини інформаційного суспільства до формулювання цілей, а отже, і результатів освіти, то, мабуть, в інформаційному суспільстві затребувані випускники школи, здатні:

- гнучко адаптуватися в мінливих життєвих ситуаціях, самостійно здобуваючи необхідні знання, уміло застосовуючи їх на практиці для розв’язання різноманітних виникаючих проблем, щоб протягом усього життя мати можливість знайти в ньому своє місце;
- самостійно, критично мислити, уміти бачити виникаючі в реальній дійсності проблеми й шукати шляхи раціонального їхнього рішення, використовуючи сучасні технології; чітко усвідомлювати, де і яким чином знання, що здобувають ними, можуть бути застосовані у навколишній їхній дійсності; бути здатними генерувати нові ідеї, творчо мислити;
- грамотно працювати з інформацією (уміти збирати необхідні для рішення певної проблеми факти, аналізувати їх, висувати гіпотези розв’язання проблем, робити необхідні узагальнення, зіставлення з аналогічними або альтернативними варіантами рішення, установлювати статистичні закономірності, робити аргументовані висновки, застосовувати отримані висновки для виявлення й розв’язання нових проблем);
- бути комунікабельними, контактними в різних соціальних групах, уміти працювати спільно в різних галузях, у різних ситуаціях, запобігаючи або виходячи з будь-яких конфліктних ситуацій;
- самостійно працювати над розвитком власної моральності, інтелекту, культурного рівня [5, 98].

Виходячи з вищевказаного можна вести мову про особливі умови й вимоги до діяльності вчителя. Вимоги ці визначаються в першу чергу вимогами досягнення нової якості освіти, що, у свою чергу, визначається тим, наскільки отримана освіта забезпечує випускникові школи успішну життєдіяльність в умовах невизначеності сучасного суспільства. У зв’язку з цим підсилюється необхідність реалізації суб’єктного підходу в навчанні, забезпечення безумовного права кожної дитини активно вибирати й самостійно конструювати своє шкільне життя. При цьому істотно змінюється роль учителя: від трансляції знань і способів діяльності він повинен переходити до проектування індивідуального маршруту інтелектуального й особистісного розвитку кожного школяра й педагогічній підтримці просування школярів за індивідуальним освітнім маршрутом [3; 4].

У міжнародній практиці освіти професійна діяльність педагога оцінюється насамперед через оцінку результатів, що демонструються учнями. Поняття результату, як уже було сказано, безумовно пов’язане з поняттям якості освіти. При оцінці якості освіти варто мати на увазі, що на результати, що свідчать про якість освіти, можуть впливати фактори: особливості учнів; особливості соціокультурного середовища; матеріальне забезпечення освіти; особливості педагогічного процесу; особливості результатів.

Щодо особливостей педагогічного процесу в освітній установі, ми розуміємо, що його ефективність дуже залежить від матеріального забезпечення освіти або контекстних факторів (наприклад, соціокультурної

ситуації в країні або регіоні або місця розташування конкретної школи). Саме у процесі навчання стає явним вплив стандартів на розвиток дитини, стає очевидним «працюють» чи ні технології й методи навчання, запроваджені вчителем чи демонструють мотивацію до навчання й уміння вчитися.

Визначимо, як сучасне розуміння якості освіти відбивається на професійно-педагогічній діяльності вчителя, як учитель засобами своєї діяльності забезпечує досягнення нової якості освіти для всіх.

На сучасному етапі розвитку концепція безперервної педагогічної освіти у світі виглядає в такий спосіб:

- Початкова фундаментальна педагогічна освіта забезпечується в стінах педагогічних коледжів, інститутів або університетів, причому у всіх країнах яскраво виражена тенденція переходу на університетську педагогічну освіту.

- Період адаптації й становлення професійної діяльності молодого вчителя під керівництвом більш досвідчених учителів школи у Великій Британії – пробний рік одержав назву тьюторинг й у США – менторинг, що займає по тривалості від одного до трьох років.

- Підвищення кваліфікації працюючих учителів (а також учителів, що призупинили на певний час свою професійну діяльність і знову приступають до роботи в школі) проходить на довгострокових і короткострокових курсах, що здійснюється у ВНЗ, спеціальних установах підвищення (або вдосконалення) кваліфікації, вчительських центрах і школах (останній тип підвищення кваліфікації одержав велике поширення у Великій Британії й США).

- Самоосвіта вчителів (робота в бібліотеках, консультації у більш досвідчених учителів і провідних викладачів ВНЗ, обмін думками на різних учительських нарадах, семінарах, конференціях по обміні досвідом і новітніми методиками й досягненнями в педагогічній науці) [5, 110].

“Підвищення кваліфікації у процесі самоосвіти не вимагає державних витрат, але підходить лише тим, у кого є висока мотивація до навчання. Така мотивація забезпечується введенням професійних «сходів»” [1, 93]. Чим вище професійний рівень діяльності вчителів, тим вище рівень заробітної платні, причому ці розходження іноді досить значні. Природа педагогічної праці вимагає постійного руху, творчого пошуку. Значення самоосвіти вчителів особливо зростає в цей час, коли відбувається небачене прискорення прогресу у всіх сферах виробництва й обслуговування, що породжує втрату відносної стійкості професійних знань й умінь, їх швидкому «моральному знецінюванню» [3, 101].

Як показав аналіз наукових джерел, у світі створені й продовжують створюватися різні моделі професійної підготовки педагогічних кадрів, завданням яких є підвищення якості підготовки вчителів, формування в них потреби у безперервній освіті упродовж життя, оволодіння з боку педагогів необхідними компетенціями (ключовими, базовими, спеціальними й т.д.) і, як результат, досягнення високої якості освітньої діяльності стосовно споживачів відповідних послуг. У Великій Британії й США молодий вчитель вже після першого року роботи може претендувати на підвищення свого професійного статусу й підвищення заробітної платні за результатами звіту за минулий навчальний рік [8; 9; 10].

Аналіз ідей модернізації загальної освіти й реформ освіти за рубежом дозволяє зазначити, що сутнісною рисою педагогічної діяльності є побудова особистісно-орієнтованого навчання, що базується, у першу чергу, на: 1) технологіях конструювання: навчальних програм, процедур оцінювання, організації навчання (в індивідуальних і колективних формах) як самоосвітньої діяльності; 2) системній психолого-педагогічній діагностиці особистісних якостей учня; 3) педагогічній підтримці розвитку індивідуальних здібностей учня; 4) використанні «прихованих можливостей» (укладу життя освітньої установи).

Реалізація перерахованих особливостей особистісно-орієнтованого навчання вимагає, щоб педагоги могли керувати індивідуалізованими навчальними програмами, орієнтованими на розвиток компетенцій, програмами, у рамках яких використовуються нові форми оцінювання. Тільки в цьому випадку учні одержують можливість виявляти свої специфічні таланти, стежити за становленням у процесі розвитку й одержувати визнання своїх здібностей і досягнень, які вони розвили у процесі здобуття освіти [6, 98].

Як ми вже з'ясували, сучасне розуміння якості освіти не зводиться до навченості, а припускає становлення готовності випускника до успішної життєдіяльності в умовах невизначеності сучасного світу й включає не тільки предметну, але й соціальну й особистісну компетенції. Орієнтація на таке розуміння якості освіти вимагає його відкритості, що проявляється у внутрішній і зовнішній оцінці якості освіти й приводить до того, що основне призначення, тобто функція вчителя, сприяє освіті дитини. Особливий інтерес для нашого дослідження представляє аналіз структури професійних цінностей вчителів. Система цінностей вчителя є основою при визначенні цілей його професійної діяльності, оскільки цінностями є відношення до світу, до людей і себе. Дослідження цінностей учителів було спрямовано на з'ясування того, які об'єкти або явища професійної діяльності несуть основний зміст для вчителя й визначають його професійне цілеспрямовання. Очевидно, що сучасна педагогічна освіта повинна бути орієнтована на створення умов для становлення професійної компетентності.

При визначенні цілей освітньої професійної програми вчителя загальноосвітньої школи варто орієнтуватися на необхідність підготовки фахівців для розв'язання стратегічних завдань модернізації загальноосвітньої школи, зокрема, на основні лінії цієї реорганізації (стосовно освітнього процесу):

- Пріоритетними напрямками є комунікативна компетентність як здатність вступати в комунікацію з метою бути зрозумілим; соціально-правова компетентність як здатність діяти в соціумі з урахуванням позицій інших людей; інформаційно-технологічна компетентність як здатність працювати з інформацією й використовувати різні інформаційні технології, а також предметна компетентність як здатність аналізувати й діяти з позиції окремих галузей людської культури.

- Організація процесу навчання й оцінки досягнень відповідно до особливостей підліткового віку (віку самовизначення), що вимагає перетворення усього багатства культурних речей, з якими зустрічається дитина в загальноосвітній школі, у матеріал для її самовизначення. Таким чином, сучасна основна школа орієнтується не на знайомство з основами наук, а на власну (практичну) дію з позиції даної науки.

- Досягнення базового рівня освіти по завершенні загальноосвітньої школи.

Структуруючим організаційним принципом загальноосвітньої школи є послідовна індивідуалізація освітніх шляхів учнів, послідовне збільшення розмаїтості форм діяльності учнів і формування в дитини здатності до проектування [3; 4]. Проектна організація навчання в загальноосвітній школі надає умови для реалізації основних напрямів стратегії модернізації загальної освіти: інтеграції навчального змісту; розвитку навичок, які використовуються в інформаційних технологіях; формування комунікативних і соціальних компетенцій (у сфері рідної й іноземної мов).

Таким чином, ціль підготовки вчителя загальноосвітньої школи в контексті модернізації загальної освіти полягає в сприянні становленню професійної компетентності вчителя, що дозволяє вирішувати професійні завдання у відповідності зі стратегічними цілями модернізації основної освіти. Дана мета може бути реалізована в рамках наступного освітнього шляху освітньої професійної програми підготовки вчителя загальноосвітньої школи: три роки – базова професійна підготовка (загальнокультурна, загальнопедагогічна, пропедевтична методична) + один рік (спеціальна) = бакалавр освіти.

Засвоєння нових функцій учителями може здійснюватися в рамках двох стратегій, у результаті реалізації яких учителі засвоюють нові цінності освіти й вчать їх реалізовувати у своїй професійно-педагогічній діяльності через нові функції. Це стратегії: інноваційна діяльність з актуальних напрямів розвитку вітчизняної освіти; підвищення кваліфікації «на робочому місці» у форматі корпоративного навчання.

Обидві стратегії важливо вибудовувати в логіці педагогічної рефлексії. Для цього важливо організувати зустрічі (педагогічні ради, науково-практичні конференції, круглі столи, педагогічні читання), де можливе обговорення проблем сучасної освіти, логіка якої може бути наступною: характеристика того або іншого аспекту сучасної ситуації в освіті; виділення істотних рис ситуації, суперечностей; визначення декількох альтернативних способів дії або характеристика альтернативного способу дії в досвіді конкретної освітньої установи або вчителя; оцінка способів дії з погляду можливостей дітей, можливостей освітньої установи або педагога, а також можливостей організації педагогічного процесу.

У сучасних умовах змінюється статус освіти, оскільки із другої половини ХХ сторіччя серйозно досліджується внесок освіти в економічне зростання, у підвищення якості життя через категорію людського капіталу, що визначається освітою людини [11]. Саме тому стає надзвичайно актуальною проблема якості освіти, його нового розуміння. Сьогодні серйозно розглядається вплив соціокультурного контексту на якість освіти. Соціокультурна ситуація детермінує вимоги до випускника школи, які, у свою чергу, відбиті у вимогах до якості освіти й визначають його цілі, реалізовані вчителем у професійній діяльності.

У ситуації освіти в Україні в плані досягнення якісної освіти для всіх стає актуальною така функція професійної діяльності вчителя, як сприяння освіті кожної дитини шкільного віку. Сприяння освіті школяра припускає створення засобами педагогічної діяльності умов для прояву самостійності, творчості, відповідальності дитини в освітньому процесі й формування в нього мотивації безперервної освіти. Поряд із провідною виділяються супідрядні функції діяльності вчителя: функція проектування індивідуального освітнього шляху; функція управління. Прийняття вчителем нових функцій залежить від його культурно-професійної ідентичності, що проявляється в ціннісних установках, реалізованих у процесі професійно-педагогічної діяльності, що дозволяє зробити висновок про те, що створення умов, які сприяють освіті дитини, можливе в тому випадку, якщо вчитель готовий до розуміння змін на основі професійної педагогічної рефлексії, що слугуватиме основою його самоосвіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок про те, що орієнтиром необхідних змін у професійно-педагогічній діяльності повинне бути усвідомлення нових цінностей освіти й готовність до реалізації нових функцій професійної діяльності. Даний висновок визначає основну ідею підготовки вчителів до засвоєння нових функцій професійної діяльності: оскільки нові цінності не можуть бути трансльовані способом інформування й наступного відтворення, вони повинні освоюватися способом набуття власного досвіду. Для цього пропонується в освіті ВНЗ: осмислити роль і місце педагогіки й інших загальнопрофесійних дисциплін у професійній підготовці вчителя; визначити способи удосконалення середовища професійної підготовки вчителів; здійснити зміни процесу реалізації професійних освітніх програм на основі нових підходів до визначення професійних компетенцій вчителя.

Що стосується підготовки працюючого вчителя, то стратегіями засвоєння функції сприяння освіті школяра стає участь вчителів і педагогічних колективів в інноваційній і дослідно-експериментальній діяльності за рішенням завдань сучасної освіти. При цьому як тактичне рішення організації засвоєння вчителями нових функцій може бути прийнята ідея корпоративного навчання вчителів. Пріоритетами у сучасній освітній підготовці майбутніх учителів повинні стати: наявність педагогічної спрямованості, уміння творчо вирішувати завдання навчання й виховання, предметно-професійна готовність студентів педагогічного ВНЗ до вчительської праці, методична культура, потреба до пошуку у виборі змісту, форм і методів навчально-виховного процесу.

Процес розвитку професійного досвіду вчителів пов'язаний з безперервним подоланням численних проблем, обумовлених падінням престижу вчительської професії через її матеріальний нестаток, а також з розв'язанням великого спектру теоретичних і практичних суперечностей. До численної низки суперечностей

варто віднести такі: між динамікою професійних завдань і внутрішньою готовністю вчителя загальноосвітньої школи до їхнього здійснення; між особистісною потребою вчителя у творчій самореалізації й можливістю її задоволення; між потребою суспільства в розширенні освітніх послуг і скороченням робочого часу учителів.

Гострі проблеми старіння педагогічних кадрів через небажання молодих фахівців працювати в школі з фінансово-економічних причин, фемінізації освітніх установ, а також незадоволеності педагогічної громадськості надмірно тривалим періодом безперервного (протягом останнього десятиліття) реформування системи загальної освіти, повинні стати предметом державної турботи.

Отже, сьогодні при існуючому дефіциті фінансування системи освіти, розходженнях у ресурсному забезпеченні шкіл є не досить використаним педагогічний потенціал учительського корпусу. Саме на цей ресурс необхідно робити ставку в сьогоdnішній ситуації в Україні. Саме в такий спосіб може бути вирішене основне завдання вітчизняної освіти - досягнення якісного освіти усіма дітьми, що навчаються у школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зязюн И.А. Учитель: Экспериментальная целевая программа «школа-педвуз-школа» / И.А. Зязюн. – Полтава: Никос, 2005. – 43 с.
2. Борисенков В.П. Важная отрасль педагогического знания. / В.П. Борисенков // Педагогика.– 2004. – №2. – С. 93.
3. Введенский В.Н. Диагностика личностных и профессиональных качеств педагога. / В.Н. Введенский. – Салехард: Космос, 2003. – 205 с.
4. Исаев И.Ф. Колледж как инновационное образовательное учреждение. Опыт исследования профессионально-педагогической культуры: [монография] / И.Ф. Исаев, Н.Л. Шеховская. – Белгород: 21 век, 2004. – 144 с.
5. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике. / М.В. Кларин. – Рига: ВАСКО, 2003. – 440 с.
6. Образование в современном мире: глобальные и региональные тенденции / под ред. Б.Л. Вульфсона. – М.: Новый Век, 2005. – 211 с.
7. Определение понятия качества в образовании / Джанетт Колби, Миске Уитт [и др.]. // Доклад ЮНИСЕФ. Документ № UNICEF/PD/ED/00/02. – Нью-Йорк, 2002. – 890 с.
8. Реформы образования в Великобритании. / под ред. В.А. Мясникова, Б.Л. Вульфсона, А.К. Савиной.– М.: Владос, 2004. – 180 с.
9. Реформы образования в современном мире. Глобальные и региональные тенденции. / под ред. Б. Вульфсона. – Л.-М.: Владос, 2006. – 234 с.
10. Спицнадель В.Н. Системы качества (в соответствии с международными стандартами ISO семейства 9000): [учебное пособие]. / В.Н. Спицнадель. – СПб.: Изд. дом „Бизнес-пресса”, 2002. – 720 с.
11. Управление качеством образования в интересах устойчивого развития общества // Мат-лы шестой междунар. науч.-практ. конф. 15-17 мая 2002 г. Минск; под науч. ред. Н.Н.Кошелева. – Минск: АПО, 2002. – 470 с.
12. Delor J. L Education un tresor est cache dedans. – Paris: UNESCO, 2002. – 401 p
13. UNESCO World Education Report, Education for All (UNESCO, 2006). – 380 p.

С.В. ЛИСОВАЯ. ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ ПІДГОТОВКА УЧИТЕЛЯ КАК УСЛОВИЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ ВСЕХ

Резюме. Качество образования является основным приоритетом подготовки учителя к изменениям в образовательном процессе, поэтому необходимо определить содержание подготовки учителей к решению задач обеспечения качественного образования для всех. Современное понимание качества образования отражается на профессионально-педагогической деятельности учителя, учитель средствами своей деятельности обеспечивает достижение нового качества образования.

Ключевые слова: качество образования, дидактика, непрерывное педагогическое образование, компетентность.

S.V. LISOVA. TEACHER TRAINING AS A CONDITION FOR QUALITY EDUCATION FOR ALL

The summary. The quality of education is a major priority of teacher training to changes in the educational process, so you need to determine the content of teacher training to meet the challenges of quality education for all. Modern understanding of the quality of education is reflected in the professional pedagogical activity of the teacher, the teacher means the activity achieves new quality of education.

Key words: quality of education, didactics, continuous pedagogical education, kompetnost.

Одержано редакцією 17.01.2014 р.

УДК: 378

Н.В. ДУПАК

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ Й США

Резюме. Гарантування якості є одною з основних вимог, поставленою суспільством перед вищою освітою. Тому якість виявляється основною конкурентною перевагою вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг. Аналіз досвіду зарубіжних країн у побудові систем оцінювання вищої освіти має на меті визначення спільних і особливих рис у процесах досягнення високого рівня якості освіти.

Ключові слова: вища освіта, якість освіти, акредитація, компетентність, конкурентноздатність.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.	3
<i>Малафійк І.В.</i> Актуальні проблеми сучасної дидактики в площині системного підходу.	4
<i>Литвиненко С.А.</i> Використання воркшопів у підготовці майбутніх психологів до професійної діяльності.	10
<i>Вихрущ В.О.</i> Підручник для вищої школи як комплексна інформаційна модель підготовки майбутнього учителя: проблеми онтодидактики.	12
<i>Безкоровайна О.В.</i> Пріоритетні тенденції розвитку методики викладання іноземних мов та культур в контексті особистісно орієнтованого підходу.	17
<i>Богачик М.С.</i> Розвиток соціокультурної компетентності студентів-філологів засобами інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання англійської мови.	21
<i>Грицай Н.Б.</i> Методичні компетенції майбутніх учителів біології.	24
<i>Кизенко В.І.</i> Варіативна складова змісту освіти в контексті диференціації навчання.	27
<i>Корчагіна Г.С.</i> Розвиток пізнавального інтересу майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.	31
<i>Краєвська О.Д.</i> Обґрунтування специфічних дидактичних принципів формування комунікативної компетентності майбутніх менеджерів-аграріїв.	34
<i>Красовська О.О.</i> Принципи відбору та структурування змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій.	37
<i>Мардарова І.К.</i> Особистісно-орієнтоване навчання студентів засобами комп'ютерних технологій.	40
<i>Міськова Н.М.</i> Сучасні технології навчання математики у підготовці студентів педагогічних факультетів.	43
<i>Пододіменко І.І.</i> Форми та методи організації навчання бакалаврів комп'ютерних наук у педагогічному процесі вищої школи Японії.	46
<i>Полюхович Н.В.</i> Створення та запровадження педагогічних програмних засобів у навчальний процес.	48
<i>Романишина Н.В.</i> Філософські засади вивчення української новелістики студентами філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.	51
<i>Тимчук Л.І.</i> Теоретичні основи дидактики дорослих: історико-педагогічний спадок і сучасні інтерпретації.	55
<i>Астафьева Л.С.</i> Особливості виховної системи багатонаціональних вищих навчальних закладів Росії.	60
<i>Бандура Р.Р.</i> Аспекти інтегративного навчання дітей з особливими потребами в загальноосвітній школі.	62
<i>Войтович О.В.</i> Емоційна компетенція у структурі професійної підготовки вихователя дошкільного закладу.	65
<i>Голуб Т.П.</i> Інтегративний фактор у професійній підготовці майбутніх фахівців технічних спеціальностей: досвід Німеччини.	67
<i>Давидюк І.В.</i> Професійно-педагогічна підготовка вчителів початкових класів до організації оздоровчо-спортивної роботи з учнями.	71
<i>Заглинська Л.В., Лукомська О.І.</i> Економічна освіта в контексті інвестиційних процесів в галузі.	73
<i>Кашуба А.А.</i> Проблема агітації та пропаганди фізичної культури і спорту для студентів педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.	76
<i>Кіндрат В.К.</i> Технологія формування національної свідомості студентів вищих навчальних закладів (ментальний компонент).	79
<i>Княжева І.А.</i> Діагностика ціннісно-мотиваційного компонента методичної культури майбутніх викладачів вищої школи спеціальності «Дошкільна освіта».	83
<i>Косарева Г.М.</i> Підготовка майбутніх вихователів до впровадження інклюзивних форм навчання в освітню практику.	87
<i>Янциур М.С.</i> Підготовка майбутніх учителів технологій до читання курсу «Людина і світ професій» на основі інформаційно-комунікаційних технологій.	90
<i>Герасименко О.А.</i> Дидактичні особливості використання наочності в процесі вивчення дисципліни «Практикум в навчальних майстернях з художньою обробкою матеріалів».	102
<i>Кострубська Т.В.</i> Теоретичні засади підготовки майбутніх судноводіїв до використання копінг-стратегій у професійній діяльності.	106
<i>Лавор О.Ф.</i> Особливості розвитку професійної компетентності сучасного вчителя.	109
<i>Балалаєва О.Ю.</i> Еволюція поняття «електронний підручник».	113
<i>Фещук Ю.В.</i> Бланк-конспект лекцій з нарисної геометрії як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів.	117
<i>Мосіюк О.О.</i> Структура кейсу для підготовки майбутніх учителів математики до інноваційно-дослідної діяльності.	119
<i>Осіпчук Н.В.</i> Розвиток мовної підготовки студентів вищих технічних навчальних закладів у радянський час.	122
<i>Очеретна О.Ю.</i> Аналіз феномену «акмеологічна культура студентів вищих технічних навчальних закладів» як об'єкта наукових досліджень.	126
<i>Падалка О.І.</i> Виявлення сформованості пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів у процесі професійної підготовки.	130
<i>Полюхович (Горбачевська) Л.Д.</i> Аксіологічне наповнення методичної спадщини Бориса Степанишина.	133
<i>Раскалінос В.М.</i> Характеристика моделі формування рефлексивної компетентності майбутніх соціальних педагогів.	139
<i>Сидорчук Н.Л.</i> Педагогічна рефлексія як вияв творчого потенціалу особистості педагога.	142

Совгар О.М. Вклад українських педагогів кінця XIX початку XX ст. в розвиток сучасної науки про виховання людини (на прикладі діяльності Юліана Романчука).	146
Трофимчук А.О. Роль науково-технічної творчості в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя технології.	148
Тюска В.Б. Творча самореалізація студентів у процесі клубної діяльності.	152
Федосова І.В. Формування студентського контингенту вищих технічних навчальних закладів (кінець XIX – 30-ті роки XX століття).	156
Фурса О.О. Професійна підготовка дизайнерів у контексті неперервної освіти.	161
Яковичина Т.В. Теоретичні основи формування педагогічної творчості в умовах вищої школи.	165
Лісова С.В. Професійна підготовка вчителя як умова забезпечення якісної освіти для всіх.	169
Дупак Н.В. Система забезпечення якості вищої освіти у країнах Західної Європи й США.	173
Казначеева Л.М. Формування культури міжособистісного спілкування студентів у процесі вивчення дисципліни “Тренінг ділових комунікацій”.	179
Олійник Л.В. Методика констатувального експерименту навчання військово-спеціальних дисциплін магістрів військово-соціального управління на засадах компетентісного підходу.	182
Козяр М.М. Інноваційні підходи до формування графічних знань із побудови зображень у майбутніх фахівців технічної галузі під час вивчення нарисної геометрії та інженерної графіки.	186
Кочубей А.В. Інтеграція як ефективне методичне явище в процесі підготовки студентів технічного вищого навчального закладу.	190
Дмітренко Н.Є. Застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій у процесі інтеграції навчання в інформаційному суспільстві.	193
Сілкоча Е.О. Застосування індивідуальних навчально-дослідних завдань для студентів у процесі вивчення методики викладання математики у початковій школі.	196
Кузьмук Л.І., Анікіна О.П. Виховання толерантності у старших дошкільників.	200
Казанцева Л.І. Культурологічний підхід до навчання дошкільників української мови в полікультурному просторі південно-східного регіону.	203
Гушак Ж.М. Впровадження професійно зорієнтованого тренінгу майбутніх педагогів у систему викладання навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності».	210
Відомості про авторів	213